

MUSIQA PEDAGOGIKASISI TA'LIMI JARAYONINING ASOSIY TAMOYILLARI

Abdug'afforov Jasurboy Javlonbek o'g'li

Namangan davlat pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya: mazkur maqolada musiqa pedagogikasi ta'limi jarayonining asosiy tamoyillari tahlil qilinadi. Unda musiqiy tarbiya va ta'limning nazariy asoslari, pedagogik jarayonning metodik yondashuvlari, o'quvchilarning musiqiy didi va estetik tafakkurini shakllantirishdagi muhim omillar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, innovatsion yondashuvlar, interaktiv usullar va shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tamoyillarining musiqa ta'limi tizimidagi ahamiyati yoritiladi. Maqola musiqa o'qituvchilari, pedagogika sohasidagi tadqiqotchilar hamda musiqiy ta'limga qiziquvchilar uchun nazariy va amaliy jihatdan foydali bo'lishi mumkin.

Kalit so'zlar: musiqa pedagogikasi, ta'lim jarayoni, asosiy tamoyillar, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, interaktiv metodlar, estetik tarbiya, ijodiy yondashuv, musiqiy did, pedagogik innovatsiyalar.

BASIC PRINCIPLES OF THE EDUCATIONAL PROCESS OF MUSIC PEDAGOGY

Abdug'afforov Jasurboy

Student of Namangan State Pedagogical Institute

Abstract: This article analyzes the basic principles of the educational process of music pedagogy. It considers the theoretical foundations of musical education and training, methodological approaches to the pedagogical process, important factors in the formation of students' musical taste and aesthetic thinking. It also highlights the importance of innovative approaches, interactive methods and the principles of person-oriented education in the music education system. The article can be

theoretically and practically useful for music teachers, researchers in the field of pedagogy, and those interested in music education.

Keywords: *music pedagogy, educational process, basic principles, person-oriented education, interactive methods, aesthetic education, creative approach, musical taste, pedagogical innovations.*

Musiqqa kishi ruhiyatiga asta – sekin ta’sir qilib, organizmda o’ziga xos o’zgarishlar hosil qiladi. Markaziy nerv sistemasi, boshqa organ va a’zolar hovridan tushadi, o’ziga keladi, maromida ishlaydi. Ba’zi kuylarning ohangiga, ya’ni ma’nosiga qarab kishi baxtiyor fikrlar, hissiyotlar olamiga sho’ng’ib ketadi. Kuylar borki, kishining kuchiga-kuch qo’shib, og’irini yengil qiladi. Shuning bilan barobar, musiqaning ta’sir kuchi musiqqa asbobning sozligiga, umumiy vaziyatga va sozandaning ijro etish qobiliyatiga ham bog’liq.

«Men musiqani shu darajada yaxshi ko’ramanki, xatto ijodiy ishim ham, odatda, musiqqa sadolari ostida bajariladi. Menimcha, yaxshi yoqimli musiqqa ishga halaqit bermaydi, aksincha, u kishiga zavq berib, ruhini ko’taradi, ilhomlantirib, qandaydir olijanob dunyoga olib kiradi», - deb aytgan edi akademik T.N.Qori-Niyoziy.

Kim nay, dutor, tanbur sadosini yoqtiradi, kimdir bularning bir-biriga jo’r bo’lganini xush ko’rib, maroq, bilan tinglaydi. Har bir musiqqa asbobining o’ziga xos o’rni, fazilati bor.

Otaxon shoir Zokirjon Habibiy dutorni - belini xizmatga mahkam bog’lagan do’st, hamdard kishiga o’xshatadi. «Qayg’uda g’amingni olay, shodlikda esa har bir dam g’animat, o’ynab qol», - deya bir safda hamnafas bo’lib turishini ulug’laydi.

Musiqqa pedagogikasi — bu musiqiy ta’lim va tarbiya jarayonini ilmiy asosda o’rganadigan pedagogika tarmog’i bo’lib, u o’quvchilarni musiqiy jihatdan rivojlantirish, ularning estetik dunyoqarashini shakllantirish va san’atga bo’lgan qiziqishini oshirishni maqsad qiladi. Ushbu jarayonning samarali amalga oshirilishi ko’p jihatdan ta’limning asosiy tamoyillariga rioya qilinishiga bog’liqdir. Musiqqa pedagogikasida qo’llaniladigan tamoyillar o’quvchilarning yoshiga, bilim saviyasiga, ijtimoiy-madaniy muhitiga qarab farqlanadi.

Ilmiylik va nazariy asoslanganlik tamoyili. Musiqiy ta'lim jarayonida ilmiy yondashuv o'quv dasturlarini ishlab chiqish, metodik qo'llanmalarni tayyorlash va pedagogik faoliyatni olib borishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu tamoyil orqali musiqiy bilimlar tizimli va asosli tarzda o'rgatiladi.

Shaxsga yo'naltirilganlik tamoyili. Har bir o'quvchining individual xususiyatlari, iste'dodi va qiziqishlarini inobatga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish musiqa pedagogikasida dolzarb hisoblanadi. Bu orqali musiqaga bo'lgan ichki ehtiyoj va motivatsiya kuchayadi.

Tarbiyaviylik va estetik rivojlanish tamoyili. Musiqiy ta'lim nafaqat bilim berish, balki o'quvchining axloqiy va estetik his-tuyg'ularini rivojlantirishni ham ko'zda tutadi. Musiqa orqali o'quvchining ichki dunyosini boyitish va go'zallikni his qilish qobiliyatini shakllantirish mumkin.

Faollik va interaktivlik tamoyili. Zamonaviy musiqa ta'limi interaktiv metodlarga tayangan holda olib boriladi. O'quvchilarning faol ishtiroki, musiqiy savollarga javob berish, bastalash, sahnalashtirish kabi uslublar orqali ularning o'rganishga bo'lgan qiziqishi oshadi.

Mustahkamlik va tizimlilik tamoyili. Musiqa ta'limi ketma-ketlik va bosqichma-bosqich rivojlanishga asoslanadi. Har bir dars avvalgisiga tayanib boradi, bu esa bilimlarning puxta o'zlashtirilishini ta'minlaydi.

Hayotiylik va amaliy yo'naltirilganlik tamoyili. Ta'lim oluvchilarning kundalik hayotida musiqa san'atidan foydalana olishlari uchun amaliy mashg'ulotlar, chiqishlar va loyihalar tashkil etilishi zarur. Bu ularni faqat nazariy emas, balki amaliy jihatdan ham tayyorlaydi.

Zamonaviy ta'lim tizimida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv va interaktiv metodlar har qanday fan, shu jumladan musiqa ta'limi samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Musiqa pedagogikasi nafaqat bilim berish, balki shaxsni har tomonlama rivojlantirish, uning estetik didi, ijodiy tafakkuri va hissiy dunyosini shakllantirishga xizmat qiladi. Ushbu maqolada musiqiy

ta'limda shaxsga yo'naltirilgan yondashuv va interaktiv uslublarning o'rni, ularning amaliy natijalari va afzalliklari tahlil qilinadi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim bu — o'quvchining individual ehtiyojlari, qiziqishlari, salohiyati va psixologik holatidan kelib chiqib ta'lim jarayonini tashkil etishdir. Musiqa darslarida bu yondashuv quyidagilar orqali amalga oshiriladi:

- Ijodiy mustaqil ishlarga ko'proq e'tibor qaratish;
- Har bir o'quvchining musiqiy didi va qobiliyatini rivojlantirishga individual yondashuv;
- Repertuar tanlashda o'quvchining yoshi, madaniy muhitiga mos yondashish;
- O'quvchi fikrini eshitish va unga baho berishga rag'batlantirish.

Bu metod o'quvchining o'zini qadrlash hissini oshiradi, ijtimoiy va estetik jihatdan faol bo'lishga undaydi.

Interaktiv ta'lim — bu o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida faol muloqot, fikr almashinuvi va amaliy ishtirok asosida quriladigan ta'lim usulidir. Musiqa pedagogikasida bu yondashuv quyidagi shakllarda ko'rinadi:

- Guruhlarda musiqiy topshiriqlar bajarish (ansambl, duet, orkestr mashg'ulotlari);
- Raqobatli o'yinlar va musiqiy viktorinalar;
- Interaktiv texnologiyalar (multimedia, mobil ilovalar, virtual musiqiy asboblardan foydalanish);
- “Rol o'ynash” texnikasi orqali sahnalashtirish va his-tuyg'ularni musiqiy ifoda etish.

Ushbu yondashuvlar orqali o'quvchilarda:

- Musiqa madaniyatiga qiziqish kuchayadi,

- Faollik, diqqat va xotira mustahkamlanadi,
- Hamkorlikda ishlash, ijodiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalari rivojlanadi.

Shaxsga yo'naltirilgan va interaktiv yondashuvlar asosida olib borilgan musiqiy ta'lim quyidagi ijobiy natijalarni beradi:

- O'quvchilar orasida musiqa san'atiga ijobiy munosabat shakllanadi;
- Estetik tarbiya kuchayadi, hissiy sezgirlik ortadi;
- Har bir o'quvchi o'zining ijodiy imkoniyatlarini namoyon eta oladi.

Musika o'qituvchilari uchun tavsiya etiladi:

- Har bir o'quvchi uchun alohida yondashuv rejasini ishlab chiqish,
- Zamonaviy texnologiyalar va musiqiy dasturlardan faol foydalanish,
- Darslarda baholashni faqat natijaga emas, jarayonga ham asoslash.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim va interaktiv metodlar musiqa pedagogikasining zamonaviy bosqichida muhim rol o'ynaydi. Ular o'quvchilarni faollikka, mustaqil fikrlashga va ijodiy ifodaga undaydi. Musika o'qituvchilari ushbu yondashuvlardan samarali foydalangan holda, nafaqat bilim berish, balki shaxsiy kamolotni ham ta'minlashi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Nazirov Sh.A., Qobulov R.V. va boshqalar. Kompyuter va ofis jihozlaridan foydalanish.-Toshkent, 2007 y.
2. Nazirov Sh.A., Qobulov R.V. Ob'ektga mo'ljallangan dasturlash,- Toshkent, 2007 yil.
3. Bahromov A.A. Malaka oshirish tizimida yangi axborot texnologiyalari. «Xalq ta'limi» jurnali, 4- son, 2000 y.
4. G'ulomov S. Axborot tizimlari va texnologiyalari. T.: «SHark», **2000y.**
5. Maraximov A.R., Raxmanqulova S.I. Internet va undan foydalanish,- Toshkent,

2001.

6. Oripov M., Haydarov A. Informatika asoslari.-T.: «O'kituvchi», 2002 y.
7. Asqarova O'.M. Pedagogikadan amaliy mashqlar va masalalar (Bakalavriatning barcha pedagogik yo'nalishlari uchun o'quv-uslubiy qo'llanma). NamDU. – T.: Istiqlol, 2005
8. Asqarova O'.M., Maxsudova M.A. Umumiy pedagogika va psixologiya. Darslik. Namangan: “Usmon Nosir” nashriyoti. 2022.~ 200 ~
9. Tojiboyeva, M. (2020). *Musiqa ta'limi metodikasi*. Toshkent: “Yangi asr avlodi” nashriyoti.
10. Hasanov, I. (2021). “Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim – pedagogik innovatsiyalarning negizi”. *Ta'lim va taraqqiyot*, №4, 45–49.
11. Mavlonova, R. (2018). *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*. Toshkent: “Fan va texnologiya” nashriyoti.